

Nyhed: Prøv Politiken og The New York Times

Annonce

KRONIK AF STEFAN HERMANN

Stefan Hermann er administrerende direktør i LIFE Fonden.

Skole og uddannelse er vigtigere end nogensinde før. Det samme er skolelærerne - de må få deres autoritet tilbage.

»Lærerne skal generobre kritikken af sig selv«

samfundets indretning og historiens gang, om naturen, vi er indfældet i med vort åndedræt og stofskifte, om universet, vi er indfældet i med vore sanser«. Tilværelsesoplysning kaldte han det.

Løgstrup mente, at skolen som et neutralt sted, der bare accepterer alskens pluralisme og servicerer sine omgivelser var en løgn. Skolen må bygge på og fremme en anskuelse af tilværelsen. Det kunne Løgstrup sige, fordi han vidste skolen ikke var et mellemrum, ikke et tilfældigt mødested for forskelligheder, men en midte. Et grundfeld i vores samfund. Ikke en lang parentes, men en livsformende begivenhed.

Uden en lokalaftale om lærernes arbejdstid i Guldborgsund Kommune har lærer Allan Bach 14 minutter til at forberede differentieret undervisning til 15 elever. Foto: Henriette Dæhli

Det er derfor ikke kun sentimentalt, når vi mindes den lærer, der gjorde forskellen. Når vi i et glimt af gensynsglæde længes efter det øjeblik, der lige er gået, som det hedder hos TV2. Der er en grund til, at tidligere lærerforeningsformand Anders Bondo altid talte om sine lærere Lisbeth og Gerhard, at Albert Camus fluks skrev til sin lærer hr. Germain, efter at han modtog Nobelprisen i litteratur i 1957, at Tove Ditlevsen aldrig tilgav sin skoletid (»solen skinnede da jeg forlod den, bag mig lå et i en enhver henseende arktisk klima«), at Kaj Munk priste sin lærer Wested, der blev slidt ned før riset, at H.C. Andersen tydeligt erindrede rektor Meisling, der sagde, at ingen ville læse, hvad han skrev eller Ingemann, der skildrede Slagelse Skole som en 'drengfristat'; at jeg selv for altid er min klasselærer salig Hans Larsen taknemmelig. Lærerne træder altid tydeligt frem, men Hans Larsen var Hans, netop på Dalgas Skolen i Skive. Han var en del af en profession, et kollegium, et holdspil.

Læreren som ener kan nok rage op, men der er altid et kollektiv på spil, bagved, ved siden af og i næste time. Den er der grund til at fejre. Uden at den var blevet bevidst om sig selv, havde organiseret sig, uddannet sig og taget del i folkeskolens tilblivelse og udvikling, havde meget i det danske samfund set anderledes ud. Til det værre.

Vor civilisation er bygget på skolen som den franske barndomshistoriker Philippe Aries skrev. Skolen er nemlig ikke bare indviddannende med et særligt opdrag, men også samfundsdannende. Folkeskolen er ikke alene et sted folkets børn går, men et sted, hvor det bliver til – et folk.

Lærerprofessionen organiserer sig netop på det tidspunkt, hvor

industrialisering, men også
armod i byerne.

Folkelæreren opstår ud af landsbyskolen, og læreren bliver langsomt et samlingspunkt i lokalsamfundet. Formand for sygekassen, medlem af gymnastikforeningen. Almueskolen bliver med lov til Folkeskolen i 1899. 83 pct. organiserer lærerforeningen få år efter stiftelsen. Thyregod, Holm og Sauter hed de tre stiftere fra Viborg Amt. De ville forbedre vilkårene, fremme en levende samfundsånd mellem lærerne, skabe folkelig oplysning på kristelig grund. Skolen skulle rejse et Dannevirke i hvert bryst som Chr. Berg, læreren og venstremanden, sagde.

Efter Anden Verdenskrig blev problemstillingen ungdommen og demokratiet samt den såkaldte intelligensreserve, der skulle mobiliseres, og væksten fremmes. Man vendte sig mod skolen. Eleverne skulle være selvstændige. De skulle med Hal Kochs ord politiseres. Det var gået skidt syd for Danmark, hvor diktatorer blev valgt. Flere skulle have muligheder.

Lærerne skulle både være folkelærere, men nu også faglærere med særlig indsigt i linjefag og forsøgslærere, der kunne udvikle undervisning og skole, så tiden ikke gik i stå. Skolen og lærerne skulle være subjekterne i Danmarks udvikling af et demokrati, der var mere end ord og lov, men en måde at leve på. En demokratisk stat måtte have en demokratisk kultur.

Først sent blev lærerne tilhængere af enhedsskolen, af den udelte skole, der ikke sorterede eleverne ligesom spanskrøret ikke blev sluppet frivilligt. Den demokratiske lærertype skulle bygges op. I dag er det desværre mere end en tredjedel af lærerne, der årligt udsættes for fysisk forulempelse af elever.

1970'erne er helt afgørende for lærerprofessionen og skolen, fordi alt kommer til diskussion i opgøret med autoriteterne. En ny lærer kommer til syne, og var ikke mindst ung. Tag Anders Matthesens 'Arne' fra filmen Terkel i knibe som et eksempel. Lærerne var vokset op med tradition og kanon, stabilitet og roller i smalle livsbaner.

Deres privilegium var at få alt det, og så få lov at gøre op med det. Matthesens Arne får den umulige klasse til at finde sammen i musikken, i rytme og udtryk, i kroppens frigørelse og sammenspillets disciplin. Forsøgslæreren brød nyt land. Men elevernes frigørelse var også Arnes egen. Han strålede i centrum til omkvædet "Arne er for cool".

Med det såkaldte Pisa-chok i 2001 og frygten for Kina ville regeringen fremtidssikre Danmark gennem forskning, innovation og uddannelse, og man vendte sig igen mod skolen. Bedre, når de andre var billigere. Læreren blev til en undervisningsekspert, pædagogik skulle hvile på evidens, ikke på rutiner og meninger. Mere skulle nås, flere gennemføre. Kravene strammes. Slapheden pensioneres.

kolossalt. Lærerforeningen fik ikke alt omgjort. Men den ydre fjende kan ikke skabe indre dynamik og fremgang - slet ikke når den er abdiceret. Der er meget at lære heraf. For det første, at friheden findes i kampen for idealer, der er værd at slås for. For det andet, at kun en stærk lærerprofession kan løfte skolen og eleverne. En svag, fragmenteret lærerprofession segner under vægten af samfundets krav, forældrenes tilgang og løftet i skolens formål.

Mange er i dag kommet til at se skolen som en institution, der leverer service af mere eller mindre høj kvalitet. Læreren ses som en funktion i et mellemrum, der godt nok har problemer med inklusion og trivsel og som fravælges af for mange forældre. Meget lidt i vores sprog om skolen bringer os i nærheden af den dirrende vigtighed, der tidligere var på spil.

Sproget ved besked, sagde Villy Sørensen.

Vi taler om skolens hovedopgave som trivsel og læring. Dannelsesbegrebet er nærmest på ingen tid trængt i defensiven efter Merete Risagers relancering og stærke fagorientering. Hermed bliver pædagogikkens verdensblik svækket. På den ene side af et formålsvagt læringsprog, på den anden af sundhedsvidenskab og psykologi, der ikke er fæstet i skoleformålernes værdier.

Eleverne lærer i deres liv at bruge et sygdomssprog. Man har ikke sommerfugle i maven, men får et angstanfald. Man er ikke genert, men neurodivergent, man er ikke livlig, men har adhd.

De får at vide, de er unikke, men vi fratager dem i samme øjeblik retten til at være almindelige. Vi spørger dem hele tiden, hvordan de har det, ikke med hvordan de tager det. Vi er angst for, at de skal kede sig; måske udvikler vi en dopamin-pædagogik, der mimer en dopaminkultur, hvor ingen længere kan koncentrere sig, være til stede. Vi reducerer dem til sig selv, men de er elever.

Vi er besatte af deres relationer, men har glemt de fællesskaber, der er meget mere end relationer. Fællesskaber er større end summen af individer. Fællesskaber har formål, ritualer, mening og opgaver. Som giver eleverne plads til at være mere end sig selv. Hvor man indordner sig uden at underordne sig. Pædagogikken ser muligheden i den enkelte, ikke risikoen eller sygdommen. Lærerne og skolen gør det faktisk hver dag, men vores sprog gør det svært at erkende og anerkende.

Derfor skal lærerprofessionen genfinde meningen med skolen. Og med professionen. Det var det, der drev Thyregod, Holm og Sauter. Ikke bare løn, bedre skolemateriel og sammenhold. Men oplysning og tilblivelsen af det moderne Danmark. Skridt for skridt.

Økonomiske rammer og meget andet har stor indflydelse på skolen og lærerprofessionens muligheder. Men to forhold er også op til en samlet

Det handler om viden, og om at dele den. Sætte standarder, have fælles tilgange, kunne oversætte forskning og andres erfaringer. Have sprog for det. Prioritere efter- og videreuddannelse, nye stillingsformer, så man kan holde til et helt eller halvt liv i skolen. Prioritere det kollektive i professionen. Ikke fordi lærere skal marchere i takt, men netop løfte i flok.

For det andet: Lærerne er ikke teknikere, men professionelle med en særlig sjæl, der finder sin grund i skolens demokratibestemte formål. Det skal generobres. Det er meget større end trivsel og læring, der altid henføres til et individ, hvormed idealerne står i halvskygge. Formålet åbner himmelhvelvingernes port og de blå horisonter, som vi synger om i Livstræet.

De store fortællinger, eleverne skal tage del i. Eleverne skal ikke bare videre i deres liv. De skal lyses op, drages op, lives op. Så de kan tage stilling, handle og tage ansvar. Indse, at din frihed er en forudsætning for min. Gøre deres pligt.

Intet i demokratiet eller samfunds bærende fællesskaber kan tages for givet. Deltagelsen. At være kasserer i skakklubben. Stå en venstre back i regnvejrr på en tirsdag i november. Ikke acceptere, når der spyttedes på jødiske medborgere, eller indvandrerbørn diskrimineres. Dyder og karakteregenskaber som følger os i livet og i de zoner, hvor vi ikke alene er borgere, men foreningsmennesker, kolleger, kulturforbrugere.

Det skal genopfindes hver generation, hver eneste dag. Hvis ikke lærerne vil det, kan man ikke ville dem. Formålet er vores trosbekendelse til fælles værdier, som Knud Heinesen sagde det. Det er her, man finder grunden til, hvad friheden skal bruges til. Det er ikke nok med frihed fra en nidkær stat, vanskelige forældre eller et kynisk marked. Frihed fra noget skal blive til frihed for og til noget, der er værd at kæmpe for. I kampen ligger friheden.

Vi kan i dag igen tale autoritet uden straks at skulle besværgede det autoritære. En lærerautoritet er det fyrtårn, man kan pejle efter, og den store stamme, man kan pisse op ad, en selvstændighedens slibesten. Helt afgørende er det dog, at autoriteten kan være i sit eget ubehag, og at autoriteten kan lære eleverne, at læreprocesser også er overvindelse, hvor man skal udholde sit besvær i forsøget på at mestre noget.

Eleverne skriger tavst efter en autoritet, der vil gøre dem vigtige for andet end dem selv. Det kan ske, når der insisteres og åbnes nye horisonter. Der er en længsel efter fællesskab, efter pædagogiske aktører, der står for noget. Husk, at uden autoriteter får vi forførelere. De hedder Trump og Tate. Og Tech med deres anonyme algoritmer. Derfor må lærerens autoritet i dag være en kollektiv autoritet, alene som solister er man for sårbar.

Problemer og drømme har alle dage præget folkeskolens og lærerprofessionens situation. Også når det så dystert ud, men alligevel ville frem.

P | »Lærerne skal generobre kritikken af sig selv«

samling om det, vi skal lære sammen, fordi vi skal leve sammen som Alexander von Oettingen har sagt det. Og nu gøre netop det uden at destruere vores fælles livsgrundlag.

Det almene er ikke længere blot kultur og demokrati, men også natur. Den civilisation, vi skylder skolen, er den civilisation, der har sat kommende generationers muligheder på kasino og forvaltet naturen som var den et Flån. Men eleverne skal ikke have klimaskam eller -skyld, men sammenhæng og virkelyst. Finde de bånd, der skaber frihed og fællesskab. Skolen kan aldrig fikse det, men yde sit bidrag.

I juli 1960 accepterede John F. Kennedy nomineringen til præsident. Han holdt sin berømte tale om The New Frontier. Ikke bare som svar på den kolde krig, men om frihed, retfærdighed og demokrati. Ikke fordi det var let, men fordi det ville kræve det bedste og ypperste af os. At overvinde grænserne for fælles formåen.

Det er intet mindre den opgave, vi står med nu. Ikke bare at skubbe grænserne for det menneskeligt mulige, men at gøre begrænsningen af vores hærgen løfterig, gøre den samlende. Ikke kun ved at spørge til, hvad fællesskabet kan gøre for dig, men også hvad du kan gøre for fællesskabet.

Skolen og lærerprofessionen er den bedste kulturforandrende mulighed, vi har. Ikke uden politisk lederskab og andre tiltag. Men med politisk lederskab, som det har været tilfældet, de gange vi vendte kriser fra at blive undergange til at blive overgange. I 1800-tallet. Efter anden verdenskrig. I opbygningen af velfærdsstaten. Kunsten har altid været at samle os om det, der kan splitte os.

Hvem der? Sådan lyder første sætning i Shakespeares 'Hamlet'.

Svaret er en forenet lærerprofession. I midten af samfundet, plantet i grundfjeldet med udsyn mod himmelhvælvet. Håber jeg. Det afgør lærerne hver dag.

»Uret tikker, hjertet banker. Hele verden fra forstanden. Så gør dog noget...«, synger TV-2.

Når verden går fra forstanden, må vi komme til fornuft. Derfor holder vi skole, og derfor holder vi med lærerprofessionen. I respekt og kærlig kritik.

STEFAN HERMANN

FORTSÆT MED AT LÆSE

Her er seks principper for, hvordan vi skal genskabe balancen, så kloden ikke knækker under presset fra menneskeheden

